

Заячук В.Я.¹, к.с.-г.н., <https://orcid.org/0000-0002-0342-2482>,
zayachuk_vsim@ukr.net

Погрібний О.О.², к.с.-г.н., <https://orcid.org/0000-0002-8428-6514>,
pogrubnyj@gmail.com

Погрібна Л.С.²

Мандзюк Р.І.³, к.с.-г.н., romanmandziuk@gmail.com

Грига М.Ю.¹

¹ Національний лісотехнічний університет України, м. Львів

² Національний природний парк «Гуцульщина», м. Косів

³ Галицький національний природний парк, м. Галич

СУЧАСНИЙ СТАН «БЕРЕГОМЕТСЬКОГО ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ»

**Zayachuk V.Ya., Pohribnyi O.O., Pohribna L.S.,
Mandziuk R.I., Gryga M.Yu.**

THE CURRENT STATUS OF THE "BEREGOMET DENDROLOGICAL PARK"

Охарактеризовано сучасний стан парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Берегометський дендрологічний парк». Вивчено структуру дендрофлори колекційного фонду парку.

Ключові слова: парк-пам'ятка, дендрофлора, таксономічна, біоморфологічна, географічна структура.

Практичним втіленням дендрологічних знань стало створення в Україні низки дендропарків на основі природних ділянок лісу та значної кількості декоративних деревно-чагарникових рослин. Одним із таких об'єктів є парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Берегометський дендрологічний парк» [6]. Парк перебуває під постійним рекреаційним навантаженням [1,2].

При вивченні автохтонної та культивованої дендрофлори парку нами систематизовані наявні результати наукових досліджень і інвентаризаційні матеріали, що стосуються цього об'єкту [14,15]. Таксономія рослин прийнята за системою класифікації квіткових рослин APG IV (2016 р.). Вік деревних рослин визначали за інвентаризаційними матеріалами. Парк виконує функцію захисних рекреаційно-оздоровчих насаджень [12].

Парк площею близько 1,0 га (початкова площа складала 3 га), закладений графом Васильком 1890-го року. Цей порівняно невеликий парк відомий далеко за межами Чернівецької області. На цей час у колекції парку збереглося 45 (раніше було 54) видів автохтонних та інтродукованих дерев і кущів та

декоративних форм. Хоча більшість із них висаджені в кінці XIX ст., проте тут росте багато дерев старшого віку, зокрема дуб звичайний, ясен звичайний, бук лісовий, в'яз шорсткий, граб звичайний, які є автохтонними видами.

Колекцію парку доповнювали в кілька прийомів. Вивчення вікової структури дендрофлори показало, що переважна більшість дерев була висаджена на початку закладання парку. В 20-30-х р. XX ст. колекція поповнилась *Picea omorica* Purk., *Biota orientalis* Endl. 'Elegantissima' (згодом випала), *Laburnum anagyroides* Medic., *Caragana arborescens* Lam., *Corylus colurna* L., *Syringa vulgaris* L., *Ulmus pinnato-ramosa* Dieck. (згодом випав). В 40-50-х р. XX ст. до колекції ввели *Berberis vulgaris* L., *Chaenomeles japonica* (Thunb.) Lindl., *Philadelphus coronarius* L., а згодом *Symphoricarpos albus* Blake. Протягом останніх десятиліть завдяки висаджуванню нових рослин асортимент парку збагатився новими видами.

За таксономічною приналежністю найбільшою різноманітністю відрізняються у відділі Голонасінні (*Pinophyta*) [4] родини Соснові (*Pinaceae* Lindl.) [5,10,11] – 9 видів та Кипарисові (*Cupressaceae* F. Neger.) – 6 видів. Найчисельнішими у відділі Покритонасінні (*Magnoliophyta*) є родини Розові (*Rosaceae* Juss.) – 6 видів, Березові (*Betulaceae* C.A. Agardh.) – 3 види, Букові (*Fagaceae* A. Br.), Магнолієві (*Magnoliaceae* J. st.-Hil.), Вербові (*Salicaceae* Mirb.), Агрисові (*Grossulariaceae* DC.), Жимолостеві (*Caprifoliaceae* Juss.) по 2 види. Менш чисельними є родини Маслинові (*Oleaceae* Lindl.), Кленові (*Aceraceae* Lindl.), Горіхові (*Juglandaceae* A. Rich. ex Kunth), Липові (*Tiliaceae* Juss.) та ін. – представлені по одному виду.

Серед 15 таксонів відділу Голонасінні деревами I величини є 12 видів (26,7%), деревами II величини – 1 вид (2,2%), деревами IV величини – 1 вид (2,2%), кущами III величини – 1 вид (2,2%). У складі відділу Покритонасінні наявні дерева I величини – 18 видів (40,0%), дерева II величини – 1 вид (2,2%), дерева III величини – 2 види (4,4%), кущі I величини – 4 види (8,8%), кущі II величини – 1 вид (2,2%), кущі III величини – 4 види (8,8%), серед яких плодові види [3,7,13].

Дендрофлора парку «Берегомetsький» представлена трьома флористичними областями. Циркумбореальна – представлена 33 видами (73% від їх загальної кількості); Східноазійська – представлена трьома видами (7% від їх загальної кількості) [8,9]; Атлантико-Північноамериканська – представлена 9 видами (20% від їх загальної кількості).

Низка інтродуцентів через затінення, надмірну густоту дерев та інші чинники, що впливають на рясність та періодичність плодоношення, характеризується слабкою репродуктивною здатністю. Серед них *Pinus cembra* L., *Picea engelmannii* Engelm. 'Glauc', *Corylus colurna* L., *Tilia heterophylla* Vent. Показники схожості насіння інтродуцентів різняться. Наприклад, низькою

схожістю насіння характеризуються *Ginkgo biloba* L. [4] і єдина в західному регіоні України *Pseudolarix kaempferi* Gord. (схожість її насіння близько 1%).

Близько половини території парку недоглянута, заросла ожиною шорсткою та бузиною чорною, що утруднює доступ до цінних екземплярів інтродукованих видів. Екземпляри окремих цінних інтродуцентів потребують освітлення крони, оскільки через їх притінення за останні десятиліття зі складу колекції випали *Gymnocladus dioicus* Koch, *Phellodendron amurense* Rupr., *Salix matsudana* Koidz. 'Tortuosa', *Ulmus pinnato-ramosa* Dieck. та ін. Парк потребує облаштування меж, території, доріжок, експозиційних площадок, що підкреслить його значну наукову та естетичну цінність [6].

Список використаних літературних джерел

- 1.Геник Я.В., Заячук В.Я. Сукцесії рослинності на посттехногенних територіях Коломийського буровугільного родовища. Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. Львів: НЛТУ України. 2015, вип. 25.6. С. 119-124. Доступно за <https://nv.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/923>
- 2.Геник Я.В., Заячук В.Я.. Склад та структура дендрофлори породних відвалів шахт Коломийського вугільного родовища. Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. Львів: НЛТУ України. 2013, вип. 23.8. С. 9-18. Доступно за https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2013/23_8/9_Gen.pdf
- 3.Заячук В.Я. Біоекологічні особливості зростання та плодоношення калини звичайної в умовах Прикарпаття.: автореф. дис. ... канд с.-г. наук : 06.03.03. Львів, 1996. 22 с. Доступно за https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=PmXnWewAAAAJ&citation_for_view=PmXnWewAAAAJ:4DMP91E08xMC
- 4.Заячук В.Я. Дендрологія. Голонасінні. Львів: ТзОВ"Фірма Камула". 2005. 176 с. https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=PmXnWewAAAAJ&citation_for_view=PmXnWewAAAAJ:YFjsv_pBGBYC
- 5.Заячук В.Я. Дендрологія. Хвойні: навч. посібн. Львів: ТзОВ"Фірма Камула". 2003. 128 с. https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=PmXnWewAAAAJ&citation_for_view=PmXnWewAAAAJ:O3NaXMP0MMsC
- 6.Заячук В.Я., Джурик В.П. Структура дендрофлори та санітарний стан парку «Берегометський» НПП «Вижницький». Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. – Львів: НЛТУ України, - 2015, вип. 25.5. – С. 25-31.
- 7.Заячук В.Я., Цибуля В.С. Види роду Калина (*Viburnum* L.) в озелененні населених місць. Науковий Вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. Львів: НЛТУ України. 2013, вип. 23 (11), С. 30-38. Доступно за https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2013/23_11/30_Zaj.pdf
- 8.Іванюк А.П., Заячук В.Я., Лисюк Р.М., Дармограй Р.Є. Перспективи використання деревини *Paulownia tomentosa* (Thunb.) Steud. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Агрономія і біологія. 2023. Том 52. № 2. С. 38-46. Доступно за <https://doi.org/10.32782/agrobio.2023.2.5>
- 9.Іванюк А.П., Заячук В.Я., Харачко Т.І., Колодій Т.В., М'якуш Б.М. Фізичні властивості деревини павлонії повстистої (*Paulownia tomentosa* (Thunb.) Steud.). Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. Львів: НЛТУ України, 2021, том. 31, №4. С. 71-75. Доступно за <https://doi.org/10.36930/40310411>
- 10.Погрібний О.О., Заячук В.Я. Сосна звичайна в лісах Українських Карпат. Монографія. Косів: Писаний камінь. 2017. 192 с. Доступно за https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=PmXnWewAAAAJ&citation_for_view=PmXnWewAAAAJ:isC4tDSrTZIC

11. Погрібний О.О., Заячук В.Я. Типологічна оцінка сосни звичайної в Українських Карпатах. Науковий вісник НЛТУ України: збірник науковотехнічних праць. Львів: НЛТУ України. 2013, вип. 23.5. С. 118-128. Доступно за https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2013/23_5/118_Pog.pdf

12. Робулець С.В., Солодкий В.Д., Заячук В.Я. Значення захисних лісів і особливо захисних ділянок лісу Буковинських Карпат у вирішенні екологічних проблем регіону. Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. Львів: НЛТУ України. 2011. вип. 21 (7), С. 59-61. Доступно за https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2011/21_7/59_Rob.pdf

13. Рябчук В.П., Заячук В.Я. Рациональне використання недревних ресурсів як засіб підвищення продуктивності лісу. Науковий вісник НЛТУ України. Львів : 2004, Вип. 14.5. С. 254-260. Доступно за https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2004/14_5/51.pdf

14. Термена Б.К., Бацура Г.В., Виклюк М.І., Гаврилюк В.О., Євтихова Л.О., Кібич І.В., Мецак В.В., Сокол Г.О., Станкевич Л.Г., Турлай О.І. Інтродукована дендрофлора Північної Буковини. Укр. Ботан. журнал, 1992. Т. 49, №2. С. 42-44.

15. Термена Б.К., Бацура Г.В., Бляхарська Л.О., Ванзар В.В., Виклюк М.І., Гаврилюк В.О., Галицька Л.Г. Інтродукційний потенціал деревних рослин Північної Буковини. Наук. вісник Чернівецького ун-ту: збірник наук. праць. Вип. 20: Біологія. Чернівці : ЧДУ, 1998. С. 100-107.